

Mænd fra Ho.

Lidt om to Kaptajner og en Regnemester.

Af *Dyveke Junker Nielsen.*

Digteren Thomas Lange har ved sine smukke Fortællinger — ikke mindst Fortællingen om Eventyrets Land — gjort Ho bekendt over hele Danmark. — Det er ypperlige Skildringer af den ejendommelige Natur, der er kommen fra hans Haand, og man forstaar saa godt, at Hoboerne har følt Trang til at være med til at hædre den Digter, der paa saa smuk en Maade forstod at skildre baade Befolkningen og Naturen der, hvilket gav sig Udslag i den skønne Mindesten, der rejstes for Digteren paa en fredfyldt Plet i Nærheden af Kirken.

Kommer man til Ho og nyder den ejendommelige Natur med Bjergene — som de kalder Klitterne — liggende ud mod Vest — og ligesom skærmende for den ofte barske Vestenvind — har man mod Øst det dejlige Syn ned over Engene og Ho Bugt.

Bjergene har mod Vest stænget for Udsynet og den vide Verden, men trods det er der i mangt et Gaardmandshjem opvokset dygtige Dreng, som faktisk ved deres Gerning i Livet har gjort Danmark større udadtil. Jeg tænker her paa de Dreng, der som ganske unge havde baade Mod og Evner til at komme ud at sejle og pløje Verdenshavene og paa den Maade føre Dannebrog viden om; thi fra gam-

mel Tid har Ho været Skibsfartens By. — I det efterfølgende vil jeg fortælle lidt om tre Mænd, der hver paa sin Vis gjorde deres Fødeby Ære.

Kaptajn Hans Junker Nielsen, Esbjerg.

Min Fader, afdøde Kaptajn Hans Junker Nielsen, er født i Nørreballe, Ho Sogn, den 5. Oktober 1857 som Søn af Gaardmand Niels Jørgensen og Hustru Mariane Knudsdatter og blev den 2. Maj 1886 som Styrmand viet i Ho Kirke til Mette Marie Pedersen, f. 16. Sept. 1862 i Sønderballe, Ho Sogn, Datter af Gaardmand Jens Peter Pedersen og Hustru Ingeborg Pedersdatter i Sønderballe. Far kom som ung Dreng ud at sejle med forskellige Fanøskibe og tog sin Eksamen fra Fanø Navigationsskole sidst i 70'erne. Kom igen ud at sejle og blev allerede i Aaret 1890 Fører af Barkskibet »Clara« af Nordby og maatte samtidig

tage Part i Skibet, da det den Gang var en Betingelse for at blive Fører. — Far førte »Clara« til Aaret 1900, da han det Aar var hjemme paa et Aars Ferie. Da skete der denne sørgelige Tildragelse, at Skibet forliste ude paa Vestkysten af Sydamerika. Skibet laa endda med Lods ombord udenfor en Havneby, hvor det havde lastet. Pludselig var der om Aftenen opstaaet en forrygende Storm, og næste Morgen var Skibet forlist med Mand og Mus. — Intet var tilbage.

I Aaret 1901 fik min Far Barkskibet »Danmark« af København at føre, og dette dejlige Skib, hvorfra jeg har de bedste Barndoms minder om Ferierne ombord, lastede ca. 2300 Tons. »Danmark«, der var et Jernskib, blev bygget 1892 hos Burmeister & Wain i København til Kaptajn Lausen fra Svendborg, som førte Skibet til Aaret 1900, da han paa Grund af Sygdom maatte gaa i Land. — Fra Aar 1901 til 1915 havde min Far »Danmark« at føre, Skibet blev da solgt til Norge, og min Far kom Aaret efter ud som Fører af Barkskibet »Sterna« af København, men blev paa Rejsen tilbage fra Amerika syg, kom paa Hospitalet i Lerwick (Shetlandsøerne) og døde derovre i et fremmed Land 3. Juli 1917, 59 Aar gl.

Skæbnen førte dog Damperen, hvor min ældste Broder var Styrmand, til Lerwick, og vi fik min Fars Lig herjem til Esbjerg, og Far blev saaledes begravet i dansk Jord. — — —

Paa den Tid, da Rejserne med Sejlskibe tog flere Maaneder, kunde Kaptajnen komme ud for mange vanskelige Situationer, ikke mindst Tilfælde, der krævede øjeblikkelig Lægehjælp. En Kaptajn maatte kunne andet end navigere, og hvad dertil hørte — halvvejs Læge maatte han være.

Paa en Rejse rundt Kap Horn med »Danmark« i et forrygende Vejr, hvor Stormasten gik overbord, faldt en Mand af Besætningen — som bestod af 19 Mand — ned fra Rigningen og brækkede Benet og forslog sig frygteligt. Min Far maatte da være Læge og satte Benet saa fint sammen, at Manden efter et langt Sygeleje intet Mên fik af Ulykken. Da Skibet kom til Havn blev min Far meget rost af Lægerne paa Hospitalet for det dygtige Arbejde, der var udført.

For nogle Aar siden modtog jeg fra Kaptajn Jul. A. Petersen (Kaptajn i Ø. K.), der i sin tidligste Styrmandstid sejlede med min Far, følgende Brev:

»I min Søfartsbog staar:

Han er udmønstret med Barkskibet »Danmark« af København den 10. Marts 1903, hans Stilling ombord 2. Styrmand. — Paa Rejse fra Frederiksstad til Melbourne og Port Peirie i Australien. Hjemrejse til Antwerpen.

Derefter igen mønstret som 1. Styrmand for en Rejse til Valparaiso, Iquique og Junin og Hjemrejse til Gent.

Var ialt ombord i 2 Aar, deraf 1 Aar som 2. Styrmand og 1 Aar som 1. Styrmand.

Tiden, jeg tilbragte ombord i Barken »Danmark« staar for mig som den bedste Tid, jeg har tilbragt i noget Skib i de 30 Aar, jeg har faret paa Søen.

Naar dette er Tilfældet, saa skyldes det sikkert de gode Forhold, som fandtes ombord, det var saavel For som Agter, og derfor kunde vi ombordværende kun takke vor gode og retlinede Fører, Kaptajn H. J. Nielsen.

Da jeg kom ombord i »Danmark«, var det min første Rejse som Styrmand, og jeg maa ærligt talt

tilstaa, at jeg ikke følte mig helt sikker paa, det vilde gaa saa godt, da »Danmark« var kendt som et af de fineste Skibe, vi den Gang havde her hjemmefra. Frygten forsvandt hurtig, da jeg først fik lært min Kaptajn at kende. Han var ikke en Mand af mange Ord, men en hjertensgod Mand, som altid var rede til at hjælpe os Unge, naar det kneb for os. Sømand var han til Fingerspidserne, men man hørte ham aldrig brovte eller prale.

Paa den første Rejse, jeg var ombord, havde vi paa Hjemrejsen en meget haard Tørn ved Kap Horn. Vi fik en Sø over Agter, den knuste Dørene ind til Kahytten, og Vandet fyldte Proviantkælderen, og vi var paa meget smal Kost paa Hjemturen. Under denne Katastrofe glemmer jeg aldrig Kapt. Nielsens mandige og resolute Optræden og den Evne, han havde til at sætte Mod i sin Besætning.

Da vi ankom til Antwerpen blev 1. Styrmand afmønstret, og jeg overtog Posten som 1. Styrmand. Jeg var vel egentlig lovlig ung til en saadan Post, men min Kaptajn havde Tillid til mig, og jeg var ganske rolig under hans kyndige Førerskab. Medens vi laa i Antwerpen rejste Kapt. Nielsen hjem, og jeg laa da alene med Skibet og nogle ganske faa unge Mennesker ombord.

Paa Udrejsen blev Kapt. Nielsen syg i Iquique og maatte bringes paa Hospitalet. Vi fik en tysk Kaptajn ombord. og han gik med os til Junin. Først var det Mening, at jeg skulde føre Skibet hjem, men i sidste Øjeblik kom der en Slæbedamper med Kapt. Nielsen, og hvem der var glad, behøver jeg sikkert ikke at nævne. Kapt. Nielsen maatte holde Køjen, til vi kom paa den anden Side Kap Horn, da begyndte han saa smaat at komme op igen. Vi havde denne Rejse Sø-

nen Ingor med paa sin første Rejse, han var sin Far en tro og god Sygeplejer. Jeg tror, at Sørejsen hjem hjalp Kapt. Nielsen over hans Sygdom. Ved Afgangen fra Junin sagde Lægen til mig, at Sørejsen var det eneste, som kunde redde Kapt. Nielsen, men jeg maatte være forberedt paa det værste. Det var med bange Anelser, at jeg tiltraadte denne Rejse, men efterhaanden som Tiden gik, og Kapt. Nielsen blev bedre, var min Glæde saameget større, thi jeg vilde meget nødig være kommen hjem uden min Fører.

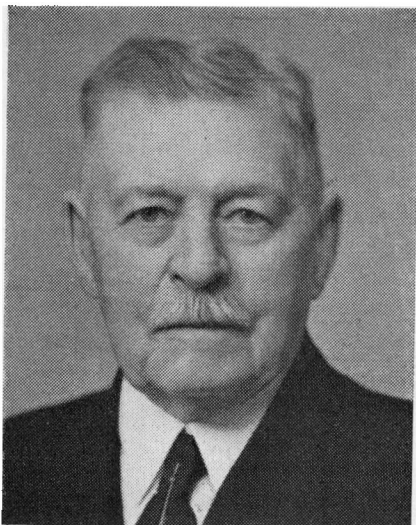
Ved Ankomsten til Gent rejste Kapt. Nielsen hjem, og jeg lovede at blive ved Skibet, til han kom tilbage med sin Familie. Min Mening var at gaa ind i Dampskibsfarten og ønskede derfor min Afsked.

Afskeden fra »Danmark« og dens Fører var svær, thi jeg var kommen til at holde umaadelig meget af min Kaptajn og hans Familie, som jeg ved forskellige Lejligheder havde lært at kende, og deres Venlighed og Godhed imod mig vil jeg altid mindes med Taknemlighed.« — — —

Den anden Dreng fra Ho, jeg tænker paa, og som ogsaa pløjede Verdenshavene, er min afdøde Onkel, Kaptajn Peder Lorentzen, født 19. Sept. 1856, Søn af Husmand Lorentz Hansen Drage Davidsen og Hustru Kirsten Marie Pedersdatter, boende i Nørballe, Ho Sogn. — Iflg. Kirkebogen blev Styrmand Peder Lorentzen viet til Pige Ane Kirstine Nielsen, født i Nørballe, Ho Sogn den 16. Oktbr. 1886, som Forlovere er opgivet: Niels Jørgensen, Gaardmand i Nørballe, og Lorentz Davidsen, Indsidder i Nørballe. —

Som ung Dreng kom P. Lorentzen ud at sejle med forskellige Skibe og blev efter at have taget sin Eksamen paa Fanø Navigationsskole Fører af Sejlskibet »Valparaiso«, indtil han i Aaret 1900 gik over i Damp

skibsfarten og var med til at stifte Rederiet »Dania«.
— Skibsreder Andresen, København, hvem jeg har bedt om en Udtalelse angaaende min Onkel, skriver følgende Brev til mig:

Kaptajn P. Lorentzen, Esbjerg.

»Kapt. Lorentzen var ikke til Stede paa den konstituerende Generalforsamling i København den 10. April 1900, da D/S »Dania« blev startet, men ikke desmindre kan det med nogen Ret siges, at han var med til at stifte Selskabet, idet han allerede var udsat til at være Fører af et af de to Skibe, som Selskabet begyndte med, og havde lovet at tegne Kr. 15,000,— Aktier i Selskabet, naar dette var startet.

Kapt. Lorentzen blev Fører af S/S »Mary«, 820 tons d. w. — 1½ Aar senere blev han Fører af S/S »Dagny«, 1550 tons d. w., og endvidere har Kapt. Lorentzen

været Fører af S/S »Alexy«, 1550 tons d. w., S/S »Flora«, 2500 tons d. w., og S/S »Mary«, 3200 tons d. w.

Kapt. Lorentzen var en Mand, som jeg satte meget stor Pris paa, han var dygtig og paalidelig, og Forholdet mellem ham og mig udviklede sig til Venskab. Jeg havde den største Tillid til Kapt. Lorentzen, jeg vidste, at man kunde betro ham enhver Opgave, og at han i enhver Henseende vilde bestræbe sig for at varetage sit Rederis Interesser.

Det blev Kapt. Lorentzen, som tilsaa Bygningen af S/S »Flora«, der i 1914 og 1915 var under Bygning paa et Værft i Nærheden af Rotterdam. Grundet paa Krigen var der mange Vanskeligheder, og Hollænderne forsøgte mange Kneb for at undgaa at aflevere Skibet, da det var færdigt, men alle Vanskeligheder blev overvundet, og det skyldtes ikke mindst Kapt. Lorentzens kloge Handlinger.«

I Aarene 1912—13 ejede Kapt. Lorentzen Brødfabrikken i Esbjerg, men det var ikke nemt for en Kaptajn at blive Brødfabrikant, Formuen blev sat over Styr, og Kapt. Lorentzen tog atter ud at sejle. Kapt. Lorentzen sejlede nu i nogle Aar og lagde op omkring Aar 1919. Mange Aar fik Kaptajnen Lov at nyde sit Otium, og i disse Aar forarbejdede han mange smukke Skibsmodeller, kunstfærdigt udførte. — Han var i Aarene 1924—33 Kasserer for Bombebøssen i Esbjerg. — Kapt. Lorentzen døde i Esbjerg 2. Febr. 1943.

* * *

Den tredje Person, jeg vil dvæle ved, er Niels Petersen John Berthelsen, der ligeledes er født i Ho Sogn den 17. August 1869. Han var Søn af Husmand og Skipper Poul Friis Berthelsen og Hustru Mariane

Nielsdatter, der er viede i Ho Kirke den 21. April 1863.

Peder Berthelsen blev ikke Sømand, men han gjorde Danmark større paa en anden Maade, idet han blev en stor Videnskabsmand paa Matematikens Omraade.

Beregner N. P. Berthelsen, København.

Niels Berthelsens Far var Fører af den lille Skonært »Haabet«, og førømtalte Kapt. Lorentzen, der som Dreng sejlede med ham, har omtalt ham meget rosende for mig.

Niels Berthelsen blev fra han var en lille Dreng kaldt »Æ Regnmæster«, og det var fordi, han var saa enestaaende dygtig til at regne.

Da Niels Berthelsen kom i Skole, og Læreren satte ham til at regne, kunde han regne, hvad det skulde være, og det baade hurtigt og rigtigt. Efter Konfirma-

tionen kom han ud at tjene paa Hotel »Dania« i Varde, og her mødte han sin Skæbne.

Værten paa Hotellet stod en Dag ude i Vognporten og talte en lang Regning sammen, i det samme kom Niels forbi, kastede et Blik paa Regningen og sagde: »Det blywer saa og saa møj,« og nævnede et Tal.

Ganske betuttet vendte Værten sig mod Drengen og tænkte ved sig selv: »Mon det da passer.« — Og Værten prøvede at tælle Regningen sammen, og Resultatet blev, som Niels havde sagt.

Inde i Skænkestuen sad der nogle Gæster, bl. a. et Selskab, hvor Handelsrejsende Sand fra København og Trælasthandler Windfeldt fra Hjerting var tilstede. Disse to Mænd hørte nu den næsten utrolige Historie med Regningen, og de fattede Interesse for Niels, der viste sig at være saa fremragende til at regne. — De kaldte ham ind i Skænkestuen og spurgte ham ud om hans Forhold, og om han ikke havde Lyst til at læse til et eller andet.

Niels sagde da til dem, at Lysten manglede ikke, men det gjorde derimod Pengene.

Tiden gik, og da Handelsmand Sand igen kom til Varde, tog han Turen ud til Ho og talte med Præsten om Niels. Præsten fortalte da Sand, at Niels var en ualmindelig Begavelse, og med Hensyn til Regning var der ingen, der kunde gaa ham paa. — Derefter gik Sand til Niels' Forældre og talte med dem om Drengen og hans eventuelle Uddannelse, idet han samtidig tilbød dem, at Niels maatte komme i Huset hos ham i København, medens han læste. — Resultatet blev, at Niels tog med Sand til København, boede hos Familien der og fulgtes med Sønnen i Skole. —

Allerede i 1888 fik Niels Berthelsen Præliminær-

eksamen og iflg. Dansk biografisk Leksikon Adgangs-eksamen til Polyteknisk Lærestalt 1889. —

Samme Aar blev han assisterende Beregner i Landmandsbanken, i hvilken Stilling han blev til 1924.

Fra 1897—1907 var Niels Berthelsen Kontrabogholder i Livsforsikringselskabet »Hafnia« og opnaaede derved praktisk Kendskab til Livsforsikringsmatematiken.

I 1907 blev han knyttet til Arbejdsgivernes Ulykkesforsikring, nemlig 1907—17 som Kontroludvalgsmedlem og Beregner, og efter at Selskabet i 1917 var blevet omorganiseret som Beregner alene.

1895—1911 var han Kasserer i Matematisk Forening, og fra 1926 var han blevet Censor i Matematisk Forsikringsvidenskab ved Universitetet. — I flere Banker foretog han den sidste Revision.

Niels Berthelsen opnaaede — som man vil kunne se — en smuk Stilling i København og var kendt over hele Landet for sin Dygtighed, men samtidig var han umaadelig beskeden og tilbageholdende.

Han giftede sig aldrig, men havde i København sin Mor og Søster boende hos sig.

Om Søsteren, der skal have været en stor Skønhed, fortælles der, at naar hun som ung Pige kom i Kirke i Ho, og den unge Kapellan skulde prædike, virkede hendes Skønhed saadan paa Præsten, at han ofte kun stirrede betaget paa hende — stod og stammede i det og fuldstændig glemte sin Prædiken. —

Niels Berthelsens sjældne Evner for Talregning har ikke alene faaet Virkefelt indenfor det praktiske Liv, men ogsaa, i Forbindelse med hans matematiske Indsigt, paa det videnskabelige Omraade. — Paa Foranledning af Dr. I. P. Gram har Niels Berthelsen udført Kontrolberegninger af Faktortavler (»Acta mate-

matica« 1893). — Desuden har han skrevet en Række Afhandlinger — særlig om Rentesregning, Iagttagelseslære og Talteori. — Under Professor Thieles Læselse har Niels Berthelsen deltaget i betydelige Regnearbejder, f. Eks. vedr. Trelegemeproblemet. —

Hver Sommer besøgte Niels Berthelsen gerne sit Fødesogn en Uges Tid, og han hilste da paa Slægt og Venner. —

Pastor Andreassen, tidl. Ho, har fortalt mig, at da der i 1929 blev begyndt paa Arbejdet for at faa rejst et Mindesmærke for Digteren Thomas Lange, blev Niels Berthelsen et virksomt Medlem af den Del af Bestyrelsen, som blev dannet i København. —

Niels Berthelsens Interesse for Ho Sogn gav sig ikke blot Udslag i et rundeligt Bidrag for den Sag, men siden gav han et smukt Bidrag til den nye Altertavle i Ho Kirke, — og den gamle Regnemester blev alle sine Dage ved med at føle sig knyttet til sit lille eventyrlige Fødesogn deromme vesterpaa.
